

רבינו שר התורה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב שהשמירה הטובה ביותר שלא יבוא המשחית לחדרי ישראל הוא ע"י חיזוק בלימוד התורה, כי היא מגנא ומצלל, ובכוחה להגן ולהציל מכל מרעין בישינ כדאיתא בסוטהדף כ"א ע"א.

וכיון שיש שאין מבינים דבר זה, נבאר דבר זה במקורם:

בפשוטו הוא גמ' מפורשת בכתובות עז ע"ב, תניא אמר רבי יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים עשרים וארבעה מוכי שחין הן, ובעלי ראתן (פרש"י בעלי ראתן – שרץ יש לו במוחו) קשה מכולן, רבי זירא לא הוה יתיב בזיקה (לא היה יושב מול הרוח הנושבת ממושבם של 'חולי ראתן' - כדי שלא ידבק מהן) רבי אלעזר לא עייל באהליה (לא היה נכנס באהלם - שלא ידבק מהם) רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה (לא היו אוכלים מביצי אותו מבוי שגרים בו חולי ראתן), אך רבי יהושע בן לוי מיכרך בהו (היה מתחבר עמהם) ועסיק בתורה, אמר (נאמר על התורה) "אילת אהבים ויעלת חן" אם חן מעלה (התורה על לומדיה) אגוני לא מגנא, ופרש"י מיכרך בהו - נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה ומושיבן אצלו ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יוזק, עכ"ל. הרי לנו שעסק התורה מציל גם משהייה בקרבת חולים מסוכנים. וביאר הקובץ שיעורים שאף שבמקום ששכיח היזיקא לא אמרינן "שלוחי מצוה אינן ניזוקין", מ"מ לימוד התורה שאני שבכוחו להגין אפילו במקום ששכיח היזיקא. ויש להוסיף דאף בלא כל הנ"ל, אין הלומד בישיבה חשיב שמכניס עצמו ממקום שאין סכנה למקום שיש סכנה, שהרי בכל מקום יש סכנה, ואפשר להידבק בעוד מקומות רבים, שהרי אף אחד מאיתנו אינו הולך לישוב בחדר בודד (מלבד אלו שהצטוו בחובת בידוד), אלא רק מגבירים בכך את רמת הסכנה, ובזה י"ל דלכו"ע אמרי' ביה שהתורה מגינה בה. ועוד שע"י מיעוט התורה שיגרום בכך (מסגירת הישיבות והכוללים) בכמות ובאיכות תגרום בודאי לסכנה טפי, ויש לשקול היטב מה עדיף על מה.

ונוסיף כאן מה שכתב החתם סופר (דרשות החת"ס ח"א דף סא סב דרוש הספד לפרשת עקב – שדרשתי ביום ח"י מנחם תקצ"א), בדבר החובה להמשיך בלימוד בישיבה גם בעת ההיא, ונעתיק את לשונו: ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך, ודרשו חז"ל (בכורות דף מ"ד ע"ב) עקר מתלמידים, וצ"ע מאי לשון עקרה תינח עקר אבל עקרה מאי. אבל בעו"ה הניסיון יתרץ קושיא זו, בהקדים דהרב מקרי זכר – המשפיע, והתלמידים נקבות - המקבלים. והנה זה יותר מארבעים שנה תלי"ת שלא נתבטלה ישיבה מעל שולחני אפי' יום אחד, והשתא הכא רבו עוונותי וגבר עלי חולי וחולימה ונתבטלתי הרבה מהרבצת תורה והתלמידים עמדו ויחלו כמטר לי ולא יכולתי להשפיעם כרצונם והריני עקר בעו"ה, ועתה אחר כל זאת בחסדי הי"ת חזרתי לימי עלומי ויכולתי כרצוני, הנה רעש גדול בעולם מחשש מגיפה וחרב ומלחמה, והתלמידים נרדפים ממקומם מתפזרים אנה ואנה ולא מצאו מנוח בכל המקומות, והשרים יועצים לטובה שנשלח עכ"פ ריבוי התלמידים, כי ישראל כקוצים בעיני העמים, וכל הדרכים מסוגרים מיוצא ובא, ואנה ילכו עניי צאן הדחופים האלו, הרי מתחלה היה הביטול ע"י הרב שהיה עקר ועתה מטעם התלמידים היינו עקרה בעו"ה, והינו עקר ועקרה. ובזה יובן ש"ס פרק חלק (דף צ"ח ע"א) אין בן דוד בא עד שיבוקש דג לחולה ולא ימצא, פי' כי ידוע (ברכות דף ס"א ע"ב) כשאמר פפוס לרבי עקיבא מ"ט עוסק בתורה נגד גזירת המלכות, והשיב לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אמר להם מפני מה אתם בורחים, אמרו לו מפני שאנו מתיראים מפני הציידים, אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם, אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין מפני הציידים, ביבשה שהוא מקום מיתיתנו על אחת כמה וכמה, אמנם כוונת השועל היה להטעותם להוציאם ממקום חיותם, ואמר ר"ע ה"נ ומה בשעה שאנו עוסקים בתורה כי הוא חייך ואורך ימיך אנו מתיראים, אם נשמע לקול השועל שלא לעסוק בתורה עאכו"ל – הנה כן הדבר הזה ממש, כל זמן שהישיבות בעולם אעפ"י שהציידים רודפים תמיד ואין רגע בלא פגע מ"מ זכות התורה מגין, אבל עתה הליבש את עצמו כשועל ליעץ לטוב לבטל כל הישיבות בכל המדינה ואם יביא ח"ו יגש הרעה והמגפה או דברים שאנו יריאים מי יגן ביבשה בלי מי תורה. והנה עצת השועל הזה המתנכר להטיב הוא יותר רע ומר מהציידים הרעים כשאנו במים. וכבר כתבתי לעיל דאין בן דוד בא עד שאפס עצור ועזוב. ע"כ אמרו אין בן דוד בא עד שיבוקש דג לחולה, היינו תלמידים השטים במי התורה יבוקשו לרפאות כל חולי ולא ימצאו בעו"ה ואז היא דיוטא התחתונה ואז נצפה לבן דוד בב"א – וע"כ אמר בברכתם של ישראל לא יהיה בך עקר מצד הרב ולא עקרה מצד התלמידים, ושלא תאמר שהבטיח כן להגן מן האומות שלא ישלטו עלינו, ע"כ הקדים ברוך תהי' מכל העמים ולא תצטרך להגנה ומ"מ לא יהיה בך עקר ועקרה.

עוד כתב (שם) החת"ס, שכדי להנצל מהמגפה סגי במה שידבק קצת לבוראו, וז"ל: הנה כתיב (דברים ד' ג') עיניכם הראות את אשר עשה ה' בבעל פֶּעֹר כִּי כָל הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרֵי בַּעַל פֶּעֹר הַשְּׁמִידוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ, וְאַתֶּם הַדֹּבְקִים בָּהּ אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם, ויל"ע מה חידוש מ"ט לא יחיו הדבקים. וחז"ל אמרו (סנהדרין סד.) הדבקים

רק דבקים בעלמא כב' תמרות הדבקות בעלמא, והנראה הנה כשיש חימה בעולם רחמנא לצלן ורובם חייבים וגורמים עיפוש האויר בדבר ומגפה אז אין מבחין בין טוב לרע אם לא בהשגחה פרטית ע"ד (איוב ה' י"ט) בְּשֵׁשׁ צָרוֹת יִצְלָךְ וּבְשִׁבְעַת יָגַע בְּךָ רָע, בְּרָעַב פָּדָךְ מִמֶּנּוֹת וּבְמִלְחָמָה מִיַּד חָרָב, ויפול מצדך אלף ורבה מימינך אליך לא יגש, והוא השגחה נפלאה, אבל הדבקים בעלמא אע"פ שלא הי' חייבים מיתה בלא"ה מיהו אינם ראויים להצלה ג"כ, אך יען עמך כולם צדיקים וכלל ישראל אפילו הם רק דבקים בעלמא ראויים להצלה ולהשגחה פרטית, על כן אמר עיניכם הרואות וגו' בבעל פעור שמתו כ"ד אלף במגפה, ואתם שהייתם רק דבקים – ומ"מ חיים כולכם היום, והיינו דקאמר נמי הכא אפילו בשעה שישים בכל שונאך כל מדוי מצרים לא ישימם עליך, עכ"ל.

ונוסיף כאן מש"כ בספר "בניהו" מהגאון בעל "בן איש חי" עמס"כ שבת (פ"ח ב'), בהא דאיתא בגמ' שם, דמלאך המות מסר סודו למשרע"ה, וגילה לו מעשה הקטורת להגן מפני המגיפה, והקשה שם, למהמסר לו דבר שהוא נגדו, שהרי מלאכתו להמית, והקטורת מעכב המיתה. ותירץ דאחרי שזכה משה בתורה להורידה למטה, וע"י התורה יכולים בני אדם להציל את עצמם ממוות, כדאיתא בשבת(ל' ע"ב) אצל דוד המלך דלא פסק פומיה מגירסא, וכן גבי רב חסדא, ומלאך המות לאהיה יכול להמיתו, לכך חשש מלאך המות, שמא ילמד משה את ישראל בשעת המגיפה להציל את עצמם ממיתה ע"י עסק התורה, ותבטל מלאכתו, לכך פייסו שיהיה מתעסק בשעת המגיפה בסגולת הקטורת, ולא ילמד אותם אז להציל את עצמם ע"י עסק התורה, ועסק הקטורת צריך למעשה הקטרה וע"י כהן גדול דוקא, ומציאותו קשה יותר, ועד שיעשוהו כדבעי, ביני וביני עשה מלאך המות מלאכתו, אבל אם יעסקו בתורה תיכף ומיד, לא יוכל לעשות מלאכתו, ע"ש. ונמצא כי התחזקות האדם בעסק התורה, היא התריס הגדול להגן ולהציל אותו ממגיפה זו.

וראוי להוסיף כאן מש"כ באור החיים פרשת כי תשא, עה"פ ולא יהיה בהם נגף.... זה יתנו...זל: זה יתנו - יכוין אל ספר התורה דכתיב (יהושע א') לא ימוש ספר התורה הזה מפריך, גם אמרו ז"ל כי הקב"ה לפניו כל היום מונח ס"ת כמשפטו אשר צוה למלך ישראל (דבריס"ז י"ט) והיתה עמו וגו', והוא מה שהראהו באצבע זה יתנו וסתמו כפירושו שעל המונח לפניו תמיד צוה ה' ובאמצעות מה שילמדו בתורה היא מגינה ומכפרת עון ומרבה זכויות כאומרם (מנחות ק"י) ותלמוד תורה כנגד הכל ואפילו היו ביד האדם עבירות רבות זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם כאילו הקריב כל הקרבנות המכפרים, והוא אומרו כל העובר על הפקודים שהם המצוות זה יהיו לו לתיקון כל דבר, ונמשך גם כן אומרו 'כל העובר' עם שלמטה לומר תיקון למי שאינו בן תורה במה יתן כופר נפשו כי הוא בור ריק אין בו מים, לזה אמר כל העובר וגו' יתן מחצית השקל כיששכר וזבולון ושמעון אחי עזריה (סוטה כ"א). ורבים כהם אשר יחצון כספם לעמלי תורה, ואומרו 'בשקל הקדש' פירוש בעד שקל הקודש שהוא התורה, או ירצה שבזה ישוה הוא לנותן אמרי ספר כאומרו (קהלת ז') בצל החכמה בצל הכסף, עכ"ד. הרי שעיקר ההגנה מפני הנגף והמגפה הוא העיסוק בתורתנו הקדושה

והראוני בזה פרשת וירא דף ק"א ע"א (ובזהר עם פירוש מתוק מדבש בעמוד תפ"ו): "רבי אחא אזל לכפר טרשא, ובא לאכסניה שלו, אמרו בני העיר: אדם גדול בא לכאן, נלך אליו. באו אליו ואמרו לו: וכי אינך חס על שאנו נאבדים ומתים. שאל אותם: ע"י מה? אמרו לו: כבר שבעה ימים שהתחילה מגיפה בעיר, ובכל יום מתגברת יותר ואינה מתבטלת. אמר להם: נלך לבית הכנסת ונבקש רחמים מהקב"ה, ונתכוון לעורר אותם ולהחזירם בתשובה. עד שהיו הולכים, באו ואמרו לו על כמה וכמה אנשים שמתו, ועל עוד כמה שהם נוטים למות. אמר להם: א"כ השעה דחוקה, ואין העת עתה לעמוד ולהתפלל, אלא צריך לעסוק בענין הקטורת כדי לבטל המגיפה. וביקש שיפרישו ארבעים אנשים מהצדיקים ביותר שבעיר, ויתחלקו לארבע קבוצות, כל קבוצה לזוית אחרת של העיר והוא עמהם, ויאמרו ברצון ובכונת הנפש עניני הקטורת שה' צוה למשה, ויאמרו גם עניני הקרבנות. לאחר שעשו כן ועברו בכל ארבע זויות העיר ואמרו כן, אמר להם: עכשיו ילכו קבוצה לביתם של אותם הנוטים למות ויחזרו ויאמרו כן, ואח"כ יאמרו הפסוקים: "ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה", וגו', ועשו כן ונתבטלה המגיפה. אחר כך נחלש לבו של רבי אחא, כיון שביטל את הגזירה בכוחו, ולא החזירם בתשובה. ונתנמנם ושמע שאמרו לו מן השמים: כיון שעשית זאת, שביטלת את המגיפה, תחזור ותעשה גם זאת, ותאמר להם שיחזרו בתשובה, כי הם חוטאים לפני. קם רב אחא והחזירם בתשובה שלימה, וקיבלו עליהם שמעתה ואילך לא יתבטלו מלימוד התורה לעולם, והחליפו שם העיר וקראו לה "מתא מחסיא" על שם שהקב"ה חס עליהם, ע"כ. ומבואר גם במעשה זה, שאמנם ע"י הקטורת ביטלו את המגיפה, אבל היה נדרש לשם קיום הדבר שלא יחזור שיחזרו בתשובה, ושיקבלו עליהם מעתה ואילך שלא יתבטלו מלימוד התורה לעולם, כי אין כמו לימוד התורה להגן מפני הפורענות.